

Turistička geografija

sažetak za ispitivanje

- Naselja Hrvatske
- Gospodarska obilježja i industrija Hrvatske
- Turizam Hrvatske

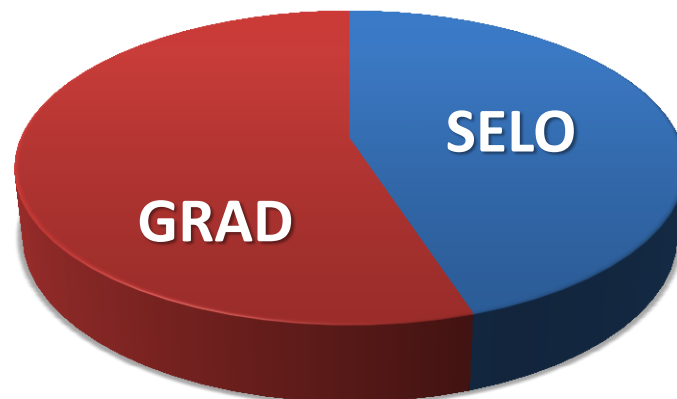
Naselja Hrvatske

Turistička geografija

Teritorijalno – upravni ustroj

- Hrvatska je upravno podijeljena na:
 - **21** županiju (20 županija + Grad Zagreb)
 - **128** upravnih gradova
 - **428** općina
- } brojni gradovi i općine radi **decentralizacije upravljanja** i **ravnomjernog razvoja**
- oko **139 naselja** ima obilježja grada, a **6 617 ruralnih naselja** (sela) u prosjeku sa 360 stanovnika
 - **45%** stanovništva živi na selu, **55%** u gradovima
 - 4 najveća grada (**makroregionalna** središta):
 1. Zagreb
 2. Split
 3. Rijeka
 4. Osijek

Teritorijalno – upravni ustroj

- **županije** – teritorijalne jedinice koje **postojale još u srednjem vijeku**
 - povezuju područja koja su slična po **prirodnim, prometnim, gospodarskim, tradicijskim, demografskim** i drugim obilježjima
 - Zagreb ima poseban status kao glavni grad i županija

Županije u Austro-Ugarskoj monarhiji

Županije u 10. st

4 općine na otoku Pagu

Seoska naselja (ruralna naselja)

- **selo** je naselje s manjim brojem stanovnika koje se bavi uglavnom **primarnim djelatnostima** (*poljoprivreda, stočarstvo, ribarstvo*)
 - **45% stanovništva** Hrvatske živi na selu
- u Hrvatskoj je **6 617** seoskih naselja u prosjeku sa **360 stanovnika**
 - **80%** sela ima manje od 500 st, a **40%** manje od 100 stanovnika
- **najmanja sela** su u Gorsko-kotlinskoj Hrvatskoj, na otocima, u Istri i Dalmatinskoj zagori
- **najveća sela** su u Istočnoj Hrvatskoj:
 - **Čepin** (11 600 st) i **Višnjevac** (7 200 st) kod Osijeka
 - **Pitomača** (10 060 st) kod Virovitice
 - **Gunja** (3 732 st) kod Županje
 - **Ivankovo** (8 000 st) kod Vinkovaca

Obilježja seoskih naselja

– tri osnovna tipa seoskih naselja:

- **raštrkana** – gorski i brežuljkasti dijelovi (najviše sela je ovog tipa)
 - imaju niz **zaselaka**
- **zbijena** – uz prometnice, obalu ili na brežuljcima (akropole)
- **osamljena** – stočarski stanovi u Gorsko-kotlinskoj Hrvatskoj ili poljoprivredna gazdinstva u Panonsko-peripanonskoj Hrv.

zbijeno selo

raštrkano selo

zbijeno selo

Gradska naselja (urbana naselja)

- **grad** je veće naselje u kojem je većina stanovništva zaposleno u **sekundarnim, tercijarnim i kvartarnim djelatnostima**
 - u Hrvatskoj je **139** gradskih naselja (**128** su upravni gradovi)
 - **55% stanovništva** živi u gradovima
- **neravnomjeran raspored gradova** – **više gradova je na obali**
 - Splitsko-dalmatinska županija – 23 grada
 - Primorsko-goranska – 14 gradova
 - Istarska – 11 gradova
 - Brodsko-posavska i Međimurska županija – po 2 grada
- gradovi imaju utjecaj na svoju okolicu – **gravitacijska zona grada**
- **4 makroregionalna** središta (*regionalna središta*):
 - **Zagreb** – Karlovac, Varaždin, Čakovec, Sisak, Bjelovar, Koprivnica, Virovitica, Velika Gorica
 - **Split** – Zadar, Šibenik, Dubrovnik
 - **Rijeka** – Pula
 - **Osijek** – Slavonski Brod, Vukovar, Vinkovci i Požega

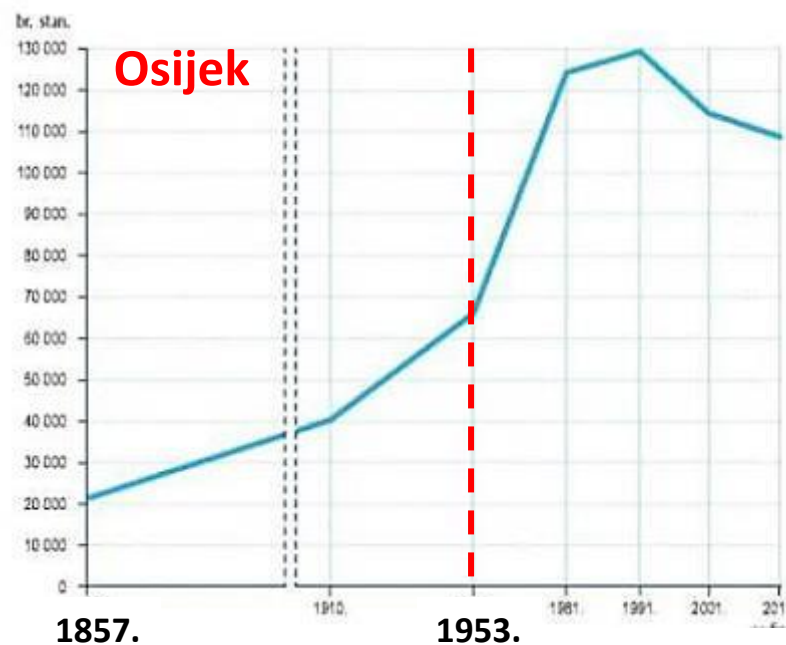
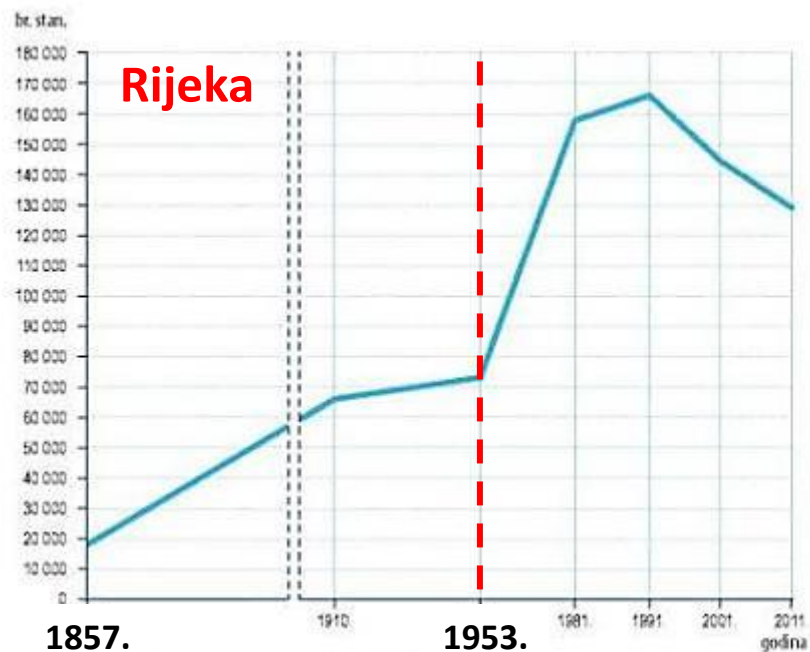
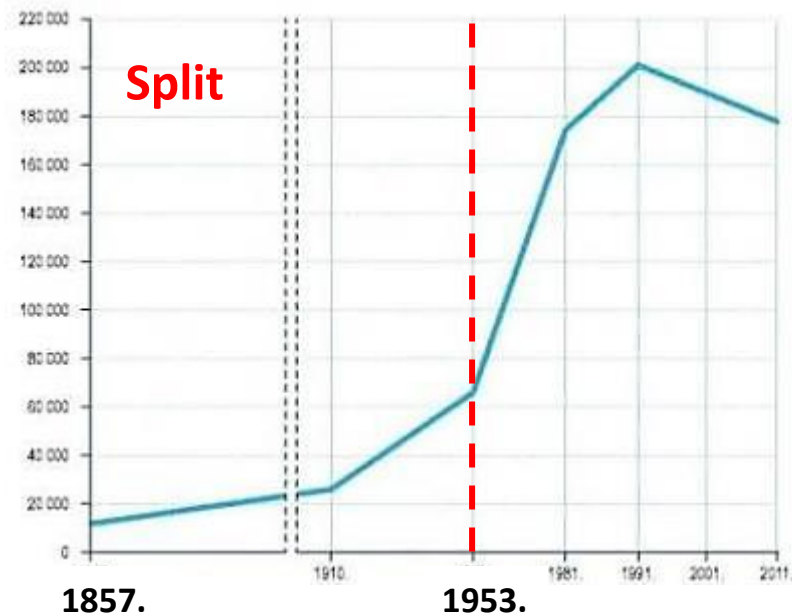
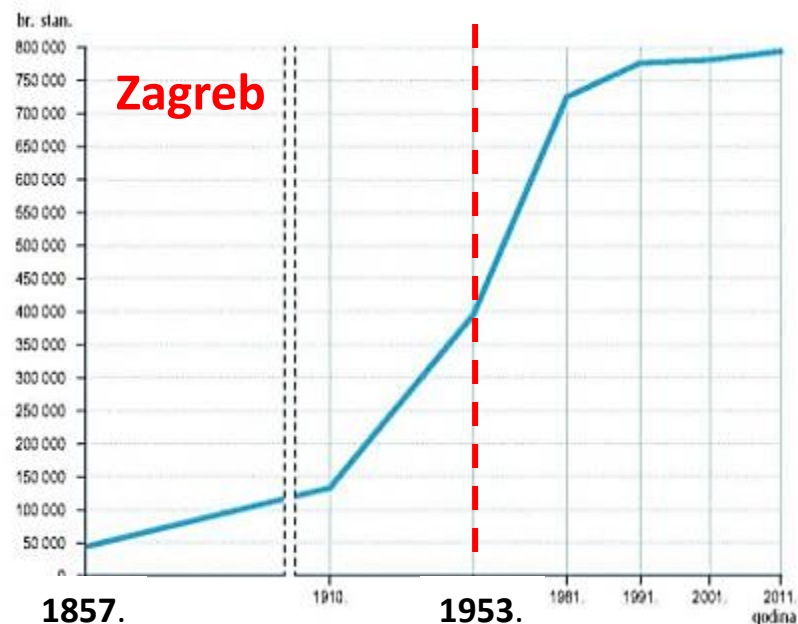

- **Zagreb**
 - Karlovac, Varaždin, Čakovec, Sisak, Bjelovar, Koprivnica, Virovitica, Velika Gorica
- **Split**
 - Zadar, Šibenik, Dubrovnik
- **Rijeka** – Pula
- **Osijek**
 - Slavonski Brod, Vukovar, Vinkovci i Požega

Razvoj gradova

- prve gradove (naselja) grade **Iliri** – Lika
- **stari Grci** – grade uglavnom na srednjodalmatinskim otocima i obali
 - Issa – Vis, Pharos – Stari Grad na Hvaru, Tragurij – Trogir, Epetij – Stobreč
- **Rimljani** – grade mrežu gradova na području cijele Hrvatske
 - Pola (Pula), Tarsatica (Rijeka), Solona (Solin), Naron (Vid kod Metkovića), Siscia (Sisak), Mursa (Osijek), Andautonia (Zagreb), Cibalia (Vinkovci), Iadera (Zadar)...
- u **srednjem vijeku** se uništava Rimska mreža gradova, nastaju novi gradovi na križištu trgovačkih putova (sajmišta), burgovi i uz samostane
 - Gradec, Kaptol, Varaždin, Koprivnica, Križevci, Virovitica, Vukovar...
- **za vrijeme osmanlijskih osvajanja** gradovi se okružuju bedemima
 - planski se grade obrambeni gradovi – Karlovac, Slavonski brod, Bjelovar...
- najveći rast broja gradova u 18. i 19. st – **industrijska revolucija**
- od sredine 20. st raste broj stanovnika u gradovima – **urbanizacija**
 - **posljedica naglog razvoja industrije**

Kretanje broja stanovnika najvećih hrvatskih gradova

Gospodarska obilježja i industrija Hrvatske

Turistička geografija

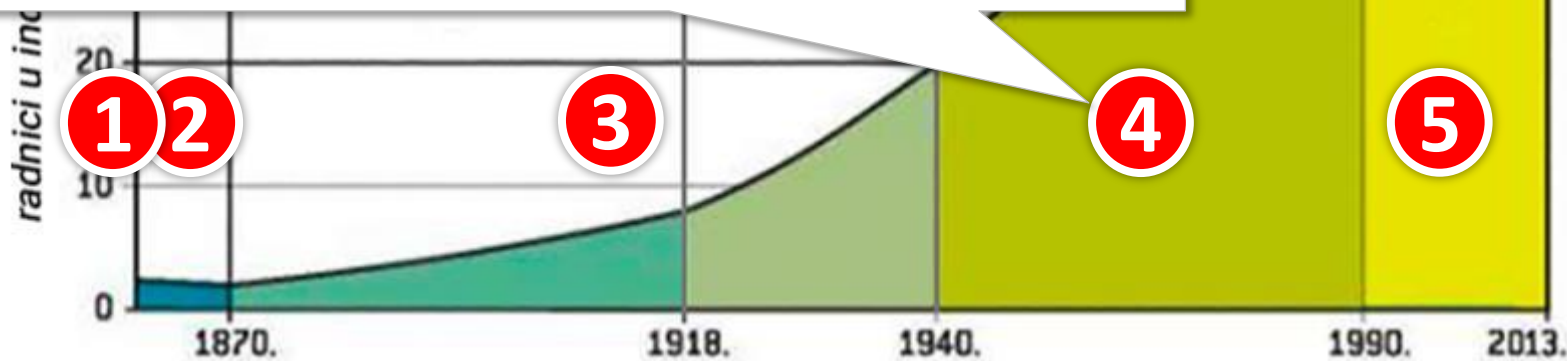
Činitelji razvoja gospodarstva

- **povoljan** prometni i geografski položaj
 - srednjoeuropska i sredozemna zemlja
- **nepovoljan** povijesni razvoj i zbivanja
 - često mijenjanje granica i podređenost u državama u kojima je bila Hrvatska
- **nepovoljna** demografska obilježja
 - struktura radne snage – omjer radnog i uzdržavanog stanovništva je nepovoljan
 - od 1990-ih kao posljedica emigracije i starenja stanovništva
- Hrvatska pripada **zemljama u tranziciji**
 - BDP – **43 mlrd. USD** / BDP/per capita – **10 426 USD**

Etape razvoja hrvatskog gospodarstva

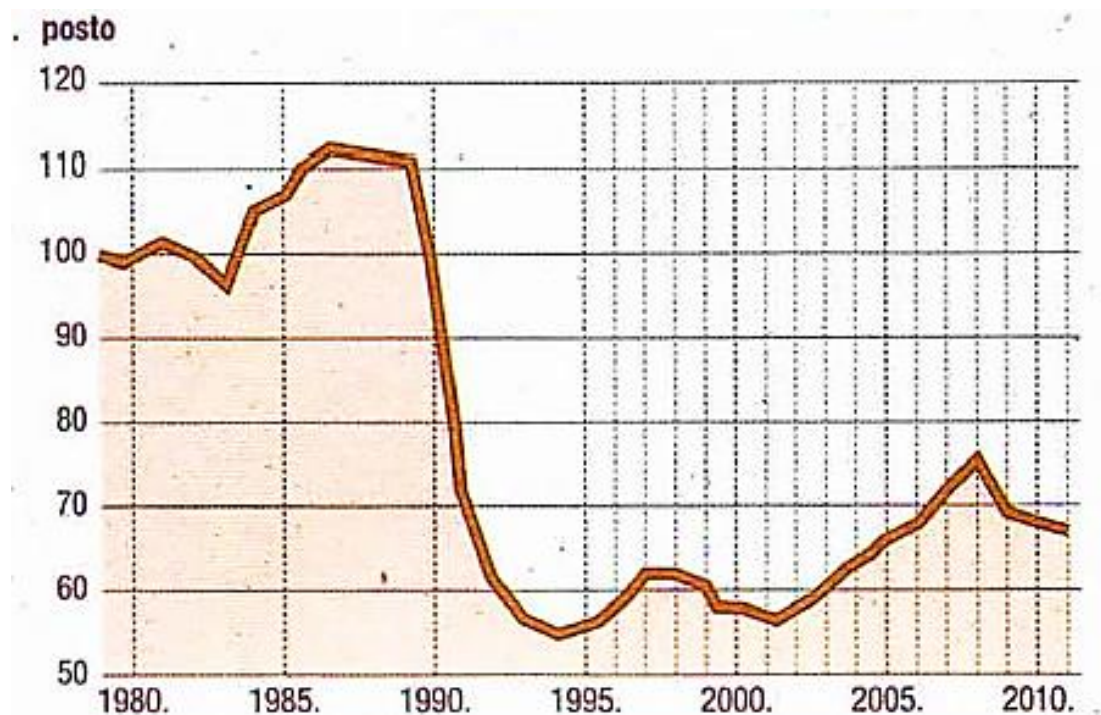
1. **predmanufakturno** razdoblje – do sredine 18. st
2. **manufakturno** razdoblje – od sredine 18. do sredine 19. st
3. **manufakturno-industrijsko** razdoblje – od sredine 19. do sredine 20. st
4. razdoblje **nagle industrijalizacije** – nakon 2. svj. rata
5. razdoblje **tranzicije** – od 1990-ih

- **nagli proces industrijalizacije**
- snažna **urbanizacija**, **deagrarizacija** i **deruralizacija**
- veliki **napredak gospodarstva**
- **problemi**: velika usmjerenost na sekundarni sektor, nedostatak sirovina i energije (uvoz), planska privreda
- gospodarska kriza 1980-ih

Razdoblje tranzicije

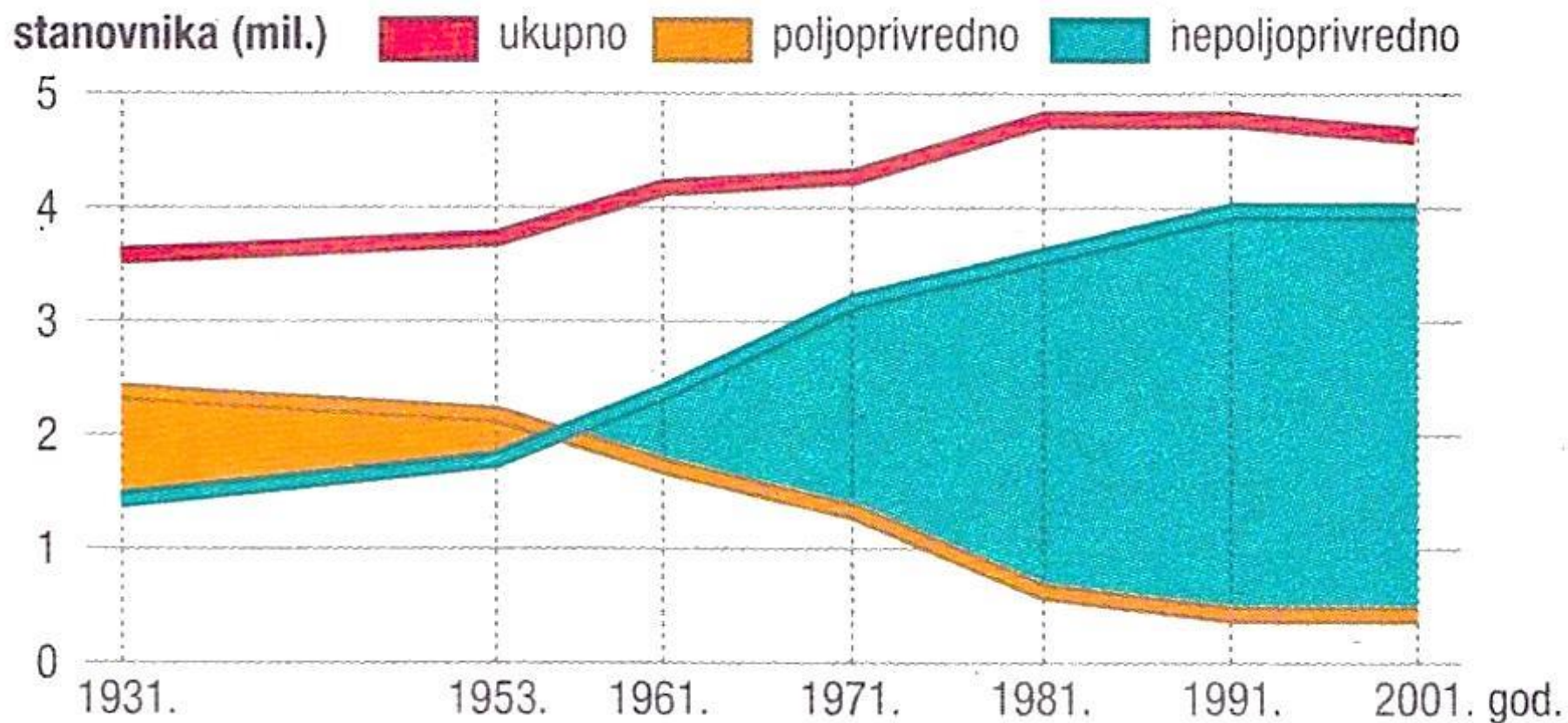
- **gospodarska tranzicija** – prijelaz s planskog na tržišno gospodarstvo
- problemi tranzicije:
 - **proizvodnja prepolovljena – industrija slabi**
 - hrvatski proizvodi se teško probijaju na strana tržišta
 - **velika nezaposlenost**, manji broj zaposlenih (1,2 mil) od umirovljenika (1,4 mil) – veći porezi radi većeg broja uzdržavanog stanovništva
 - visok vanjski (46 mlrd. €) i unutarnji dug te **veći uvoz od izvoza**

*Kretanje **obujma industrijske proizvodnje** u Hrvatskoj od 1980. do 2010. g*

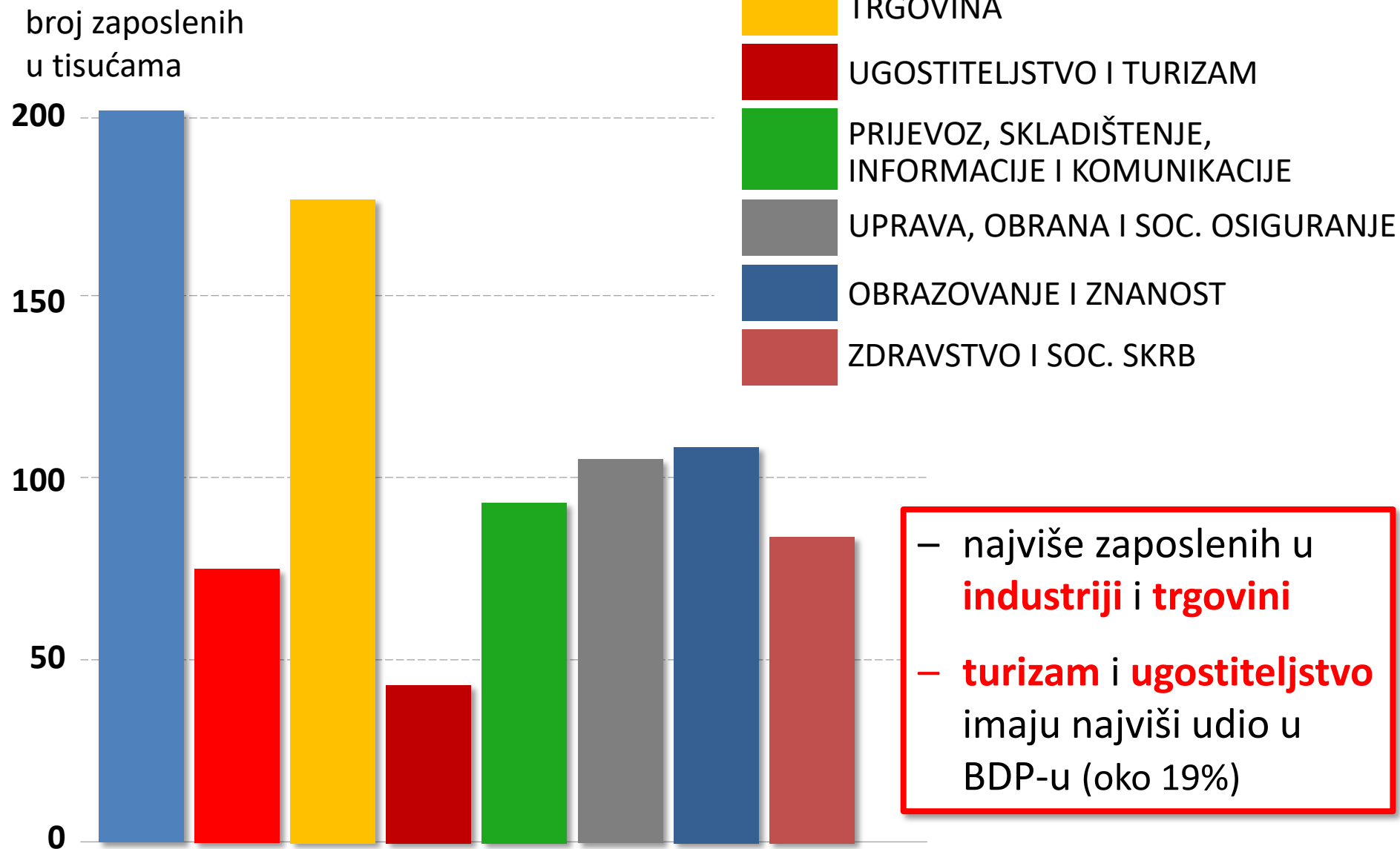
Struktura gospodarstva

- **sektori gospodarskih djelatnosti:**
 - **primarni** – *poljoprivreda, ribarstvo, rudarstvo i šumarstvo*
 - **sekundarni** – *prerađivačke djelatnosti – industrija, građevinarstvo, energetika, brodogradnja i proizvodno obrtništvo*
 - **tercijarni** – *uslužne djelatnosti – trgovina, ugostiteljstvo, bankarstvo, promet, financijsko posredovanje, uslužno zanatstvo...*
 - **kvarterni** – *uslužne djelatnosti – znanost, školstvo, zdravstvo, obrana, kultura, socijalna skrb...*
- do sredine 20. st – gospodarstvom **dominira primarni sektor**
- od sredine 20. st. osnova gospodarstva su **industrija i tercijarni sektor**
 - **deruralizacija i deagrarizacija**
 - **industrija čini osnovu gospodarstva** – najveći broj zaposlenih
- od 1990-ih raste značaj građevinarstva, trgovine i turizma
 - **turizam čini 19%** hrvatskog BDP-a

Odnos poljoprivrednog i nepoljoprivrednog stanovništva
u Hrvatskoj prema popisima od 1931. do 2011. godine
(Statistički ljetopisi Hrvatske, DZS)

Struktura zaposlenih u RH

Rude i energetika

- Hrvatska je **siromašna rudama, fosilnim izvorima i mineralnim rudama**

NEMETALI

- zalihe nemetala – **šljunak i pijesak** (Panonska Hrvatska), **građevnog kamena** – vapnenca (Benkovac, Brač), **glina** u unutrašnjosti Hrvatske (brojne ciglane)

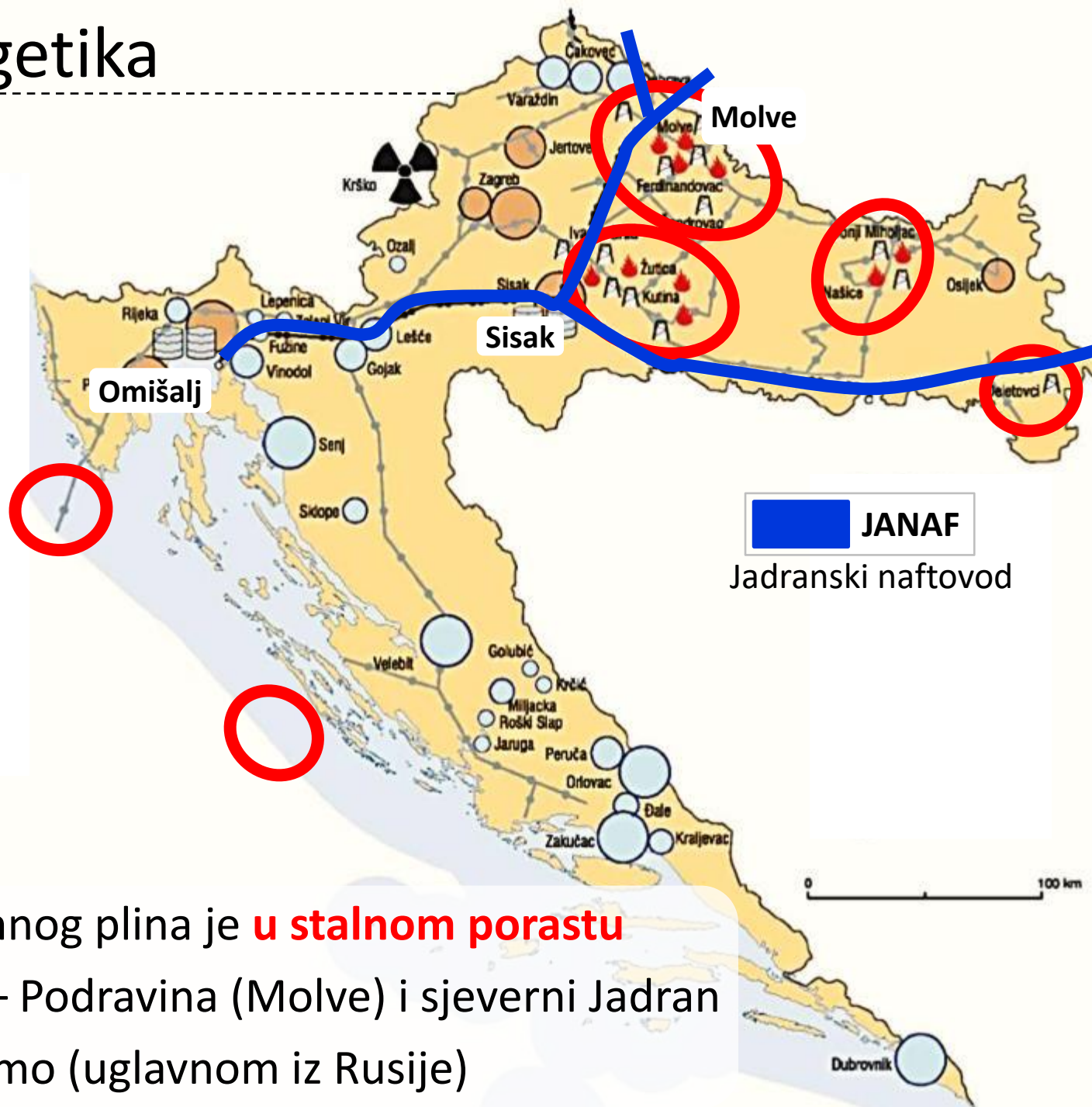
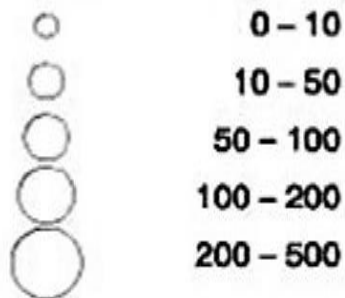
ENERGENTI

- zalihe energenata (ugljen, nafta i zemni plin) **ne zadovoljavaju niti 50% domaćih potreba – ostatak uvozimo**
- **oko 30-ak naftnih polja** u Hrvatskoj – Donji Miholjac, Ivanić-Grad, Kutina, Vinkovci, Đurđevac i Bjelovar
- **rafinerije nafte** – Rijeka, Sisak i Zagreb

Rude i energetika

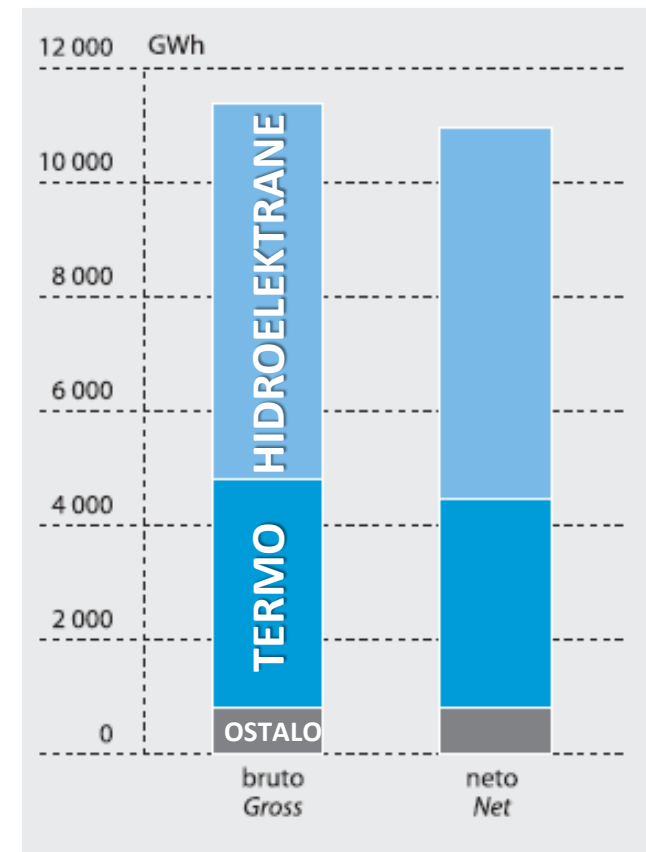
snaga elektrana u MW

- proizvodnja zemnog plina je **u stalnom porastu**
- **nalazišta plina** – Podravina (Molve) i sjeverni Jadran
- **30%** plina uvozimo (uglavnom iz Rusije)

Energetski sustav

- naš energetska sustav uključuje **26 hidroelektrana** i **7 termoelektrana**
- **nuklearna elektrana** Krško izgrađena u suradnji sa Slovenijom
- **većinu električne energije dobivamo iz hidroelektrana** – 30 do 50% naših potreba
- **termoelektrane** su uglavnom izgrađene uz veće gradove – Zagreb, Rijeka, Sisak, Osijek, Plomin I i II
- **hidroelektrane** na Cetini, Lici, Gackoj i Dravi
 - termoelektrane koriste loživo ulje, plin ili ugljen

Rude i energetika

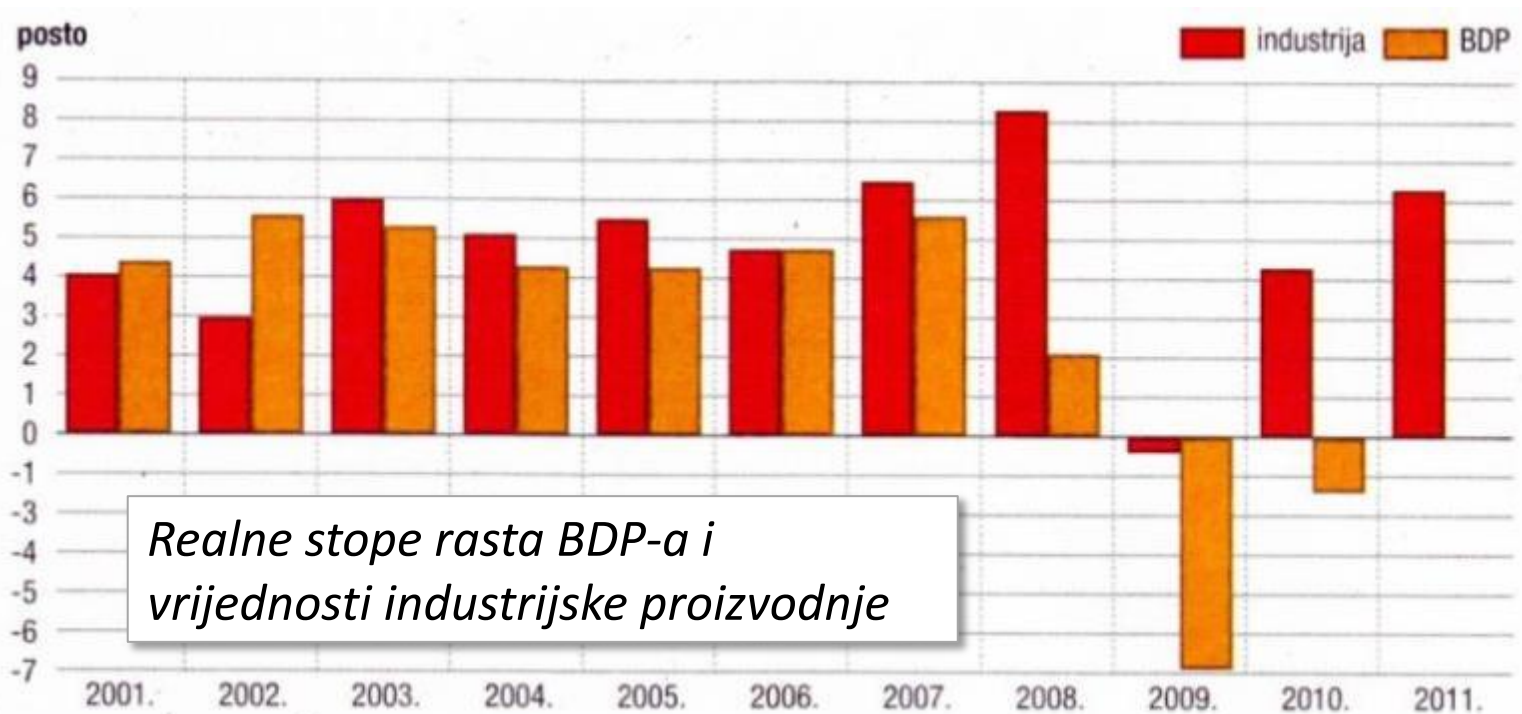
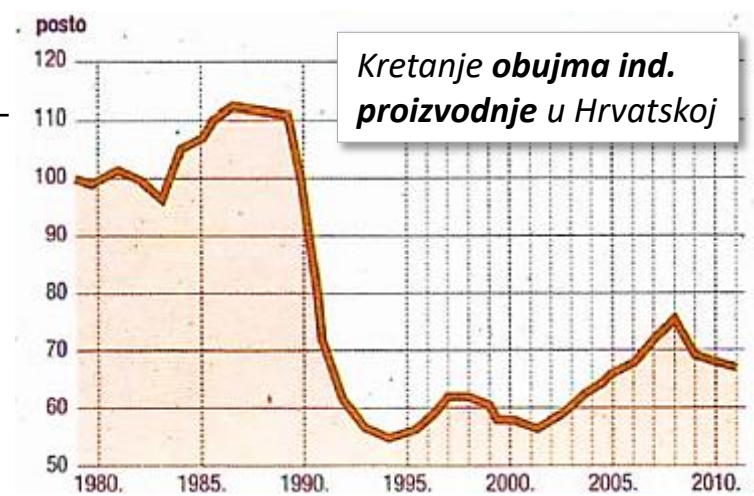
OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

- **vjetroelektrane** – Ravna I na Pagu, vjetropark Trtar-Krtolin kod Šibenika

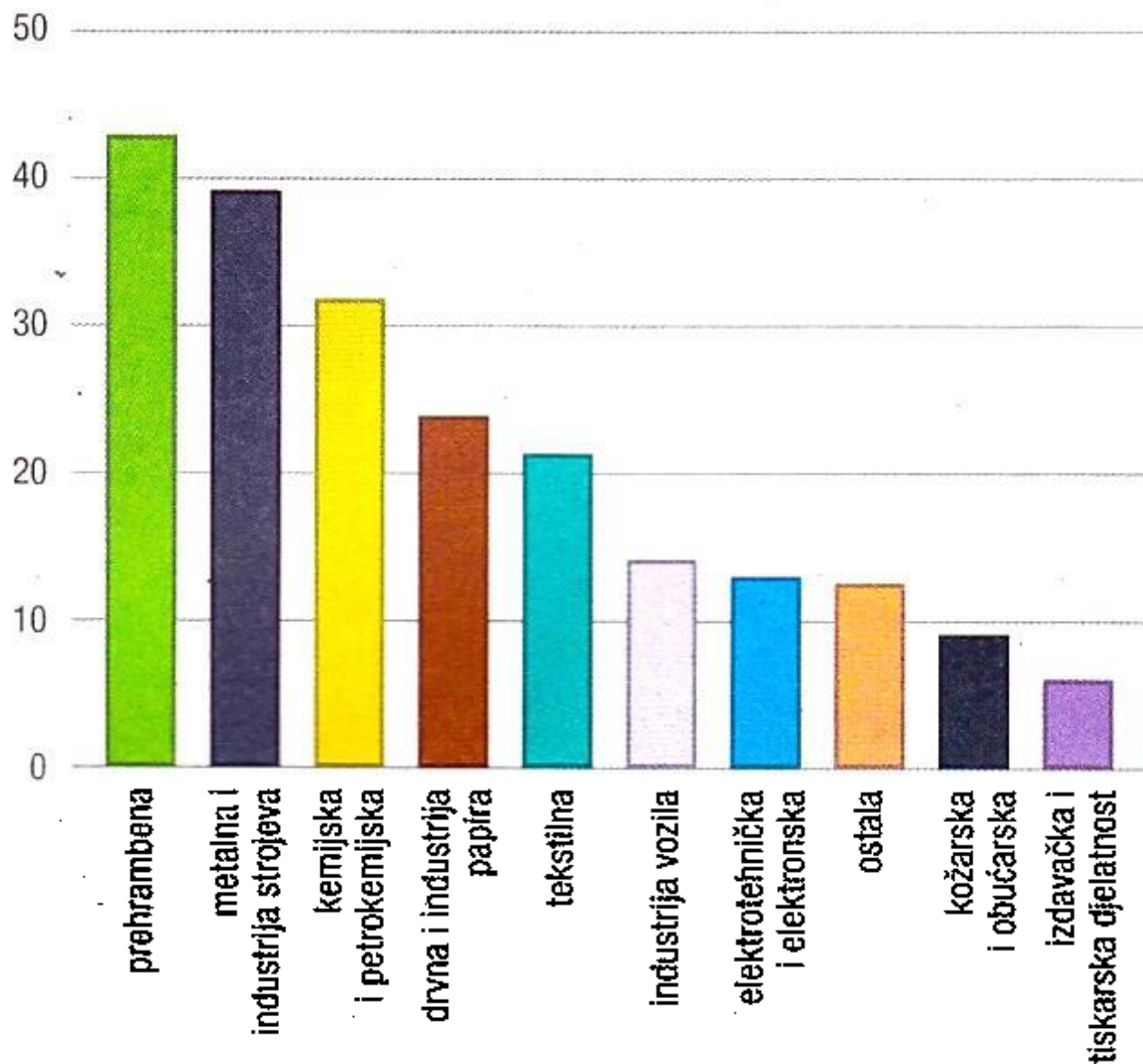
Industrija

- najvažnija grana gospodarstva
 - 20% svih zaposlenih u Hrvatskoj
 - 15% bruto DBP-a
 - 90% izvoza
- od 1990-ih smanjuje se obujam i broj zaposlenih u industriji
 - industrija se **prestrukturirala** – s velikih na manja poduzeća

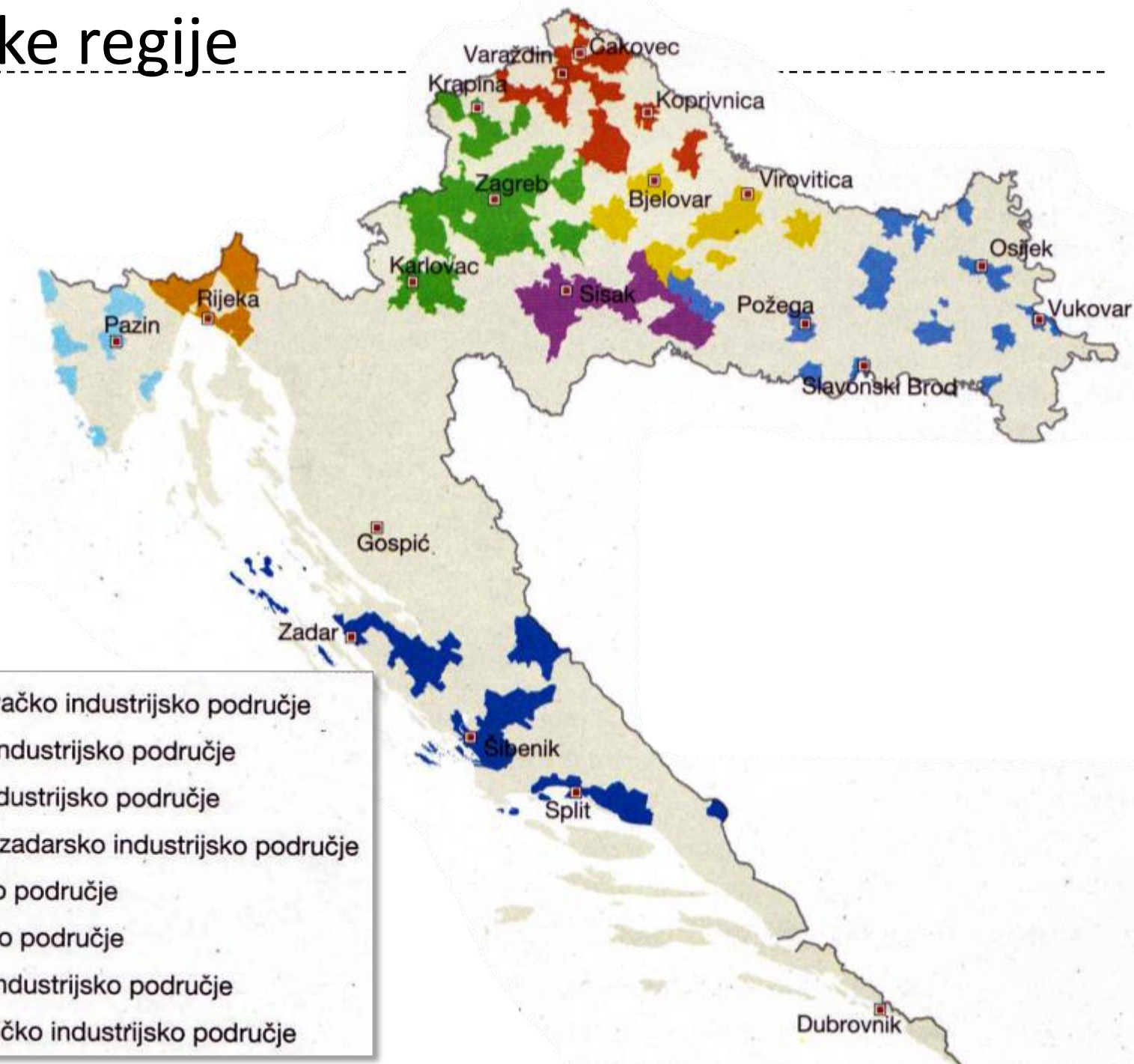

Zaposleni po granama industrije

tisuće radnika

Industrijske regije

- Zagrebačko-karlovačko industrijsko područje
- Sjevernohrvatsko industrijsko područje
- Istočnohrvatsko industrijsko područje
- Splitsko-šibensko-zadarsko industrijsko područje
- Riječko industrijsko područje
- Istarsko industrijsko područje
- Kutinsko-sisačko industrijsko područje
- Bjelovarsko-virovitičko industrijsko područje

Puna života

Turizam Hrvatske

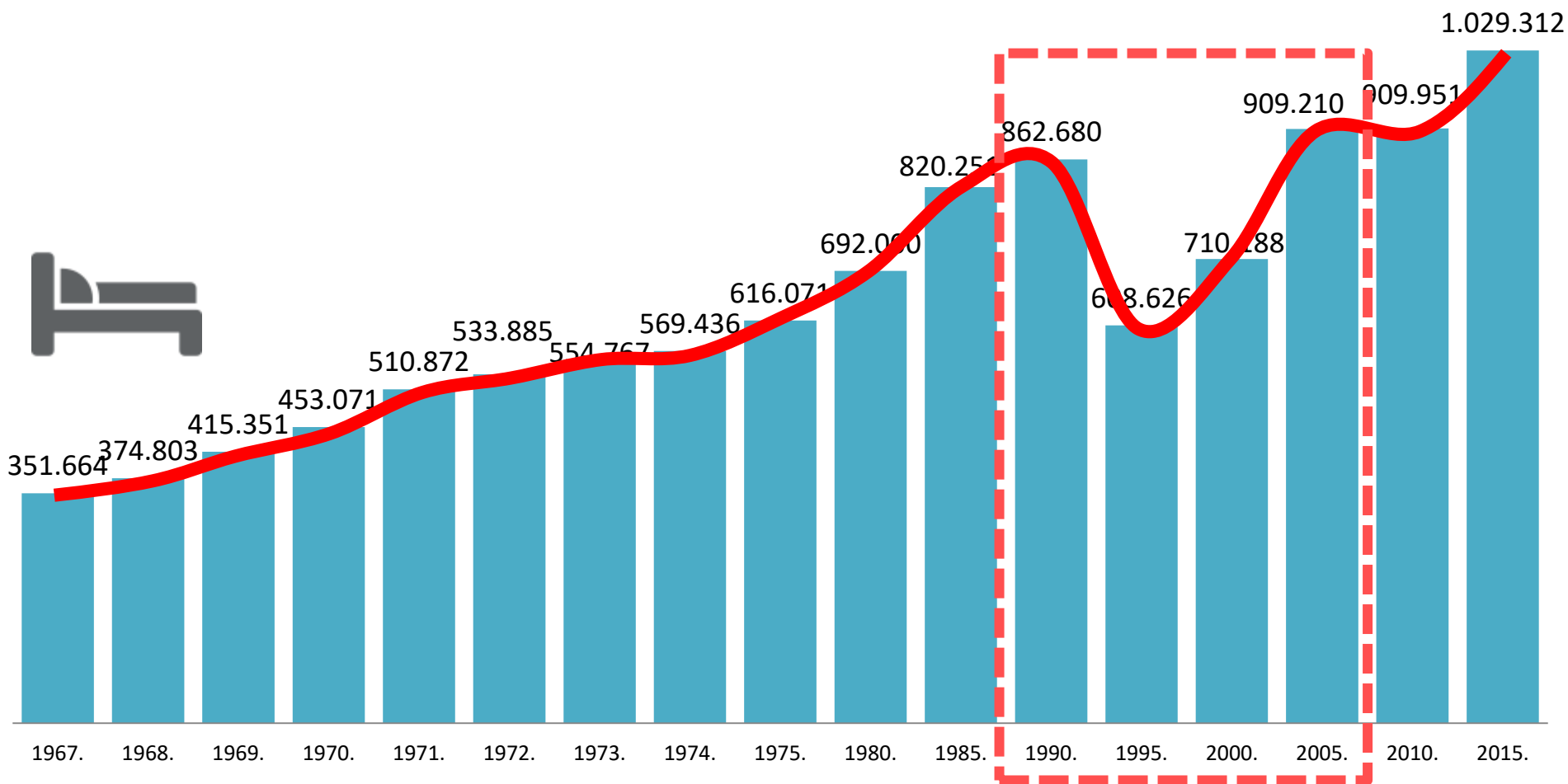
Turistička geografija

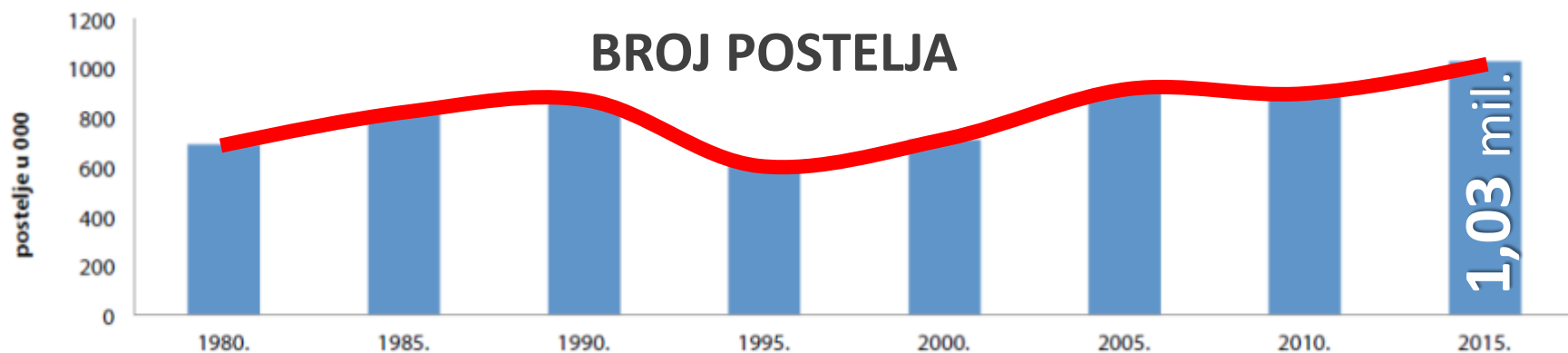
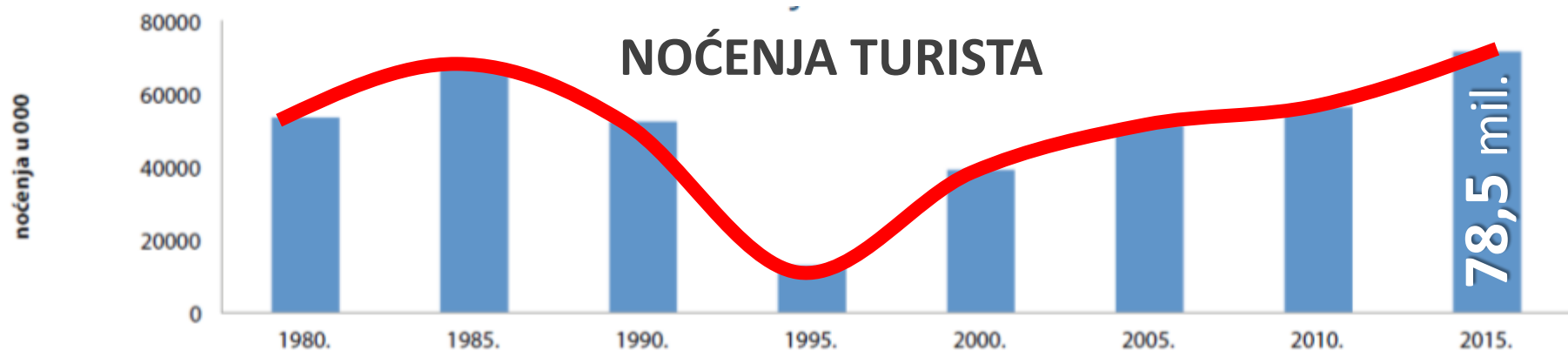
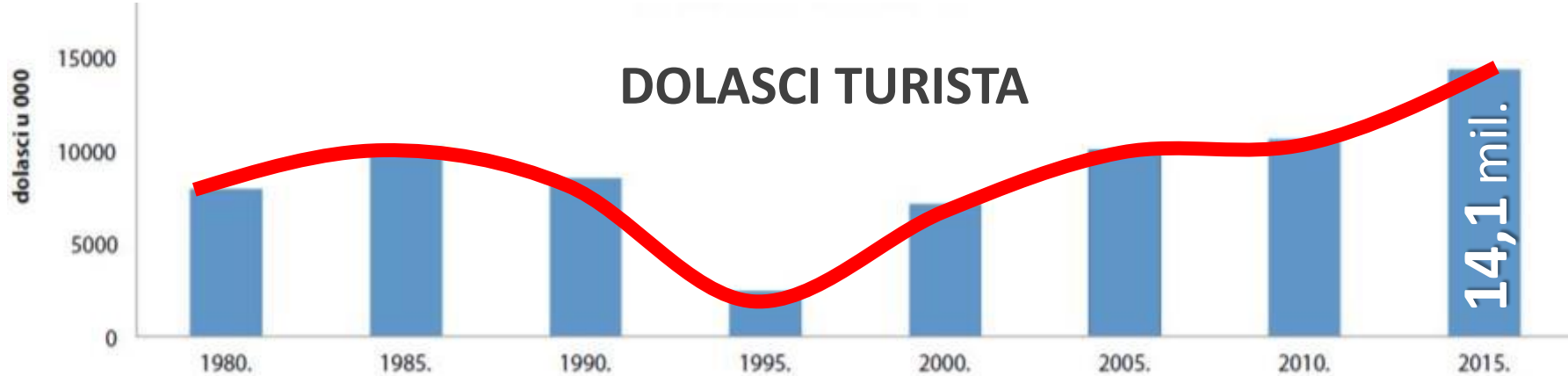
Povijesni razvoj turizma u Hrvatskoj

- **doba lječilišnog turizma** – 19. st – toplice u Peripanonskoj Hrvatskoj
 - kupališni turizam se razvija izgradnjom **željeznica** i **parobrodskih linija**
 - **turistička mjesta**: Lovran, Opatija, Crikvenica, Rab, Lošinj i Krk
 - **prva vila** – 1844. – **vila Angiolina** u Opatiji (danas muzej turizma)
 - **prvi hotel** – 1884. – hotel **Kvarner** u Opatiji
- od 1965. do 1988. – veliki uspon hrvatskog turizma - **era masovnog turizma**
 - grade se brojni ug. objekti i smještajni kapaciteti na Jadranu
 - Hrvatska – **više od 75% ukupnog turističkog prometa Jugoslavije**
- **masovni turizam**
 - cilja se na masovnost gostiju a ne na kvalitetu ponude
 - **kvaliteta** turističke **usluge** je bila **uglavnom niska** – sunce i more
 - Hrvatska – **jeftino turističko odredište s naglaskom na kupališni turizam**
 - najbrojniji turisti iz Njemačke, Austrije i Italije

Povijesni razvoj turizma u Hrvatskoj

- za vrijeme velikosrpske agresije na Hrvatsku **turizam zamire**
- **oporavak turizma od 1996.** i sve do danas bilježimo **rast turističkog prometa** (broj dolazaka, broj noćenja i visina prihoda od turizma)
- **godišnja stopa rasta** turističkih kretanja – **oko 9%**

Rezultati po emitivnim tržištima (I.-XII. 2015.)

1. NJEMAČKA

2. SLOVENIJA

3. AUSTRIJA

4. ČEŠKA

5. ITALIJA

Dolasci	Rast / Pad	Noćenja	Rast / Pad	Udio u noćenjima
2.156.120	6,31	16.725.132	6,61	21,29
1.265.792	6,04	8.141.973	4,57	10,36
1.163.401	8,58	6.476.809	8,13	8,24
724.913	3,63	5.104.490	3,83	6,50
1.037.742	6,80	4.970.788	7,04	6,33
Ukupni udio top 5				52,72%

DOMAĆI TURISTI

2. po dolascima – 1,41 mil. dolazaka (+10,3%)

3. po noćenjima – 7,06 mil. noćenja (+8,5%)

Turističke mogućnosti Hrvatske

- činitelji razvoja turizma:
 - **PRIRODNI** činitelji
 - razvedena obala, očuvana priroda, 1246 otoka, otočića i hridi, oko 500 zaštićenih područja
 - **DRUŠTVENI** činitelji
 - bogat kulturno-povijesna baština – preko 3000 zaštićenih spomenika kulture
 - **DOSTUPNOST**
 - informativna i prometna dostupnost
 - gusta mreža prometnica, autoceste i niskotarifni zračni prijevoznici
- **SMJEŠTAJNE MOGUĆNOSTI HRVATSKE**
 - ukupno **1,03 mil. postelja**
 - dominiraju **privatni smještajni kapaciteti** – preko 500 000 postelja
 - velik broj posjetitelja u **kampovima, turističkim naseljima i hotelima**

Gospodarska važnost turizma za Hrvatsku

- turizam izravno **donosi velike prihode**
- pozitivno **utječe na niz gospodarskih grana** – ugostiteljstvo, promet i trgovinu te lokalnu poljoprivredu
- **potiče zapošljavanje** te **izgradnju** prometnica, vodovoda i električne mreže
- turizam utječe na **tercijarizaciju društva**
- turizam čini **19% BDP-a** Hrvatske

Oblici turizma

- najzastupljeniji oblik turizma u Hrvatskoj je **kupališni**
- **nautički turizam** se sve više razvija
- **selektivni oblici turizma** – specijalizirani oblici turizma nastali kao reakcija na noviju turističku potražnju (od 1980-ih)
 - *turizam na seoskim gospodarstvima, nautički, sportsko-rekreacijski, izletnički, vjerski, kongresni, kulturni, lovni, ribolovni, vinski, gastronomski, ekoturizam. robinzonski...*
- u Nizinskoj Hrvatskoj razvijen je lječilišni turizam, toplice, dvorci, turizam gradova, vjerski turizam, lovni turizam i dr.

Turističke regije Hrvatske

– 5 turističkih regija:

1. Sjeverno primorje (Istra i Kvarner)
2. Južno primorje
(Sjeverna, Srednja i Južna Dalmacija)
3. Gorska regija
4. Peripanonska regija
5. Panonska regija

Turističke regije Hrvatske

- **PRIMORSKA HRVATSKA** – ostvaruje **95%** turističkih noćenja
- **Istra** najposjećenija – **32%** turističkih noćenja
 - **razlog:** blizina Srednjoj Europi, turistička tradicija, brojne prirodne ljepote i povijesna baština
- vodeća turistička mjesta – **Rovinj, Dubrovnik, Poreč, Medulin i Umag**
- **Kvarnerski otoci, Opatija i Crikvenica** po broju noćenja odmah iza Istre
- **Dalmacija** – nacionalni parkovi, marine i kultura
- **GORSKA HRVATSKA** – najslabije iskorištena regija
 - iznimka Plitvička jezera
- **PERIPANONSKA REGIJA** – **Zagreb**, brojne **toplice** (*Krapinske, Varaždinske, Tuheljske...*), **srednjovjekovni dvorci** u Zagorju (*Trakošćan, Veliki Tabor...*), **parkovi prirode** i **svetišta** (*Marija Bistrica, Krašić, Ludbreg...*)
- **PANONSKA REGIJA** – slabije iskorištena
 - gradovi, lovišta Kopačkog rita, Bizovačke toplice, folklor (*Vinkovačke jeseni, Đakovački vezovi...*) i ruralni turizam

DESTINACIJA	POSJETITELJA (milijuna)
Rovinj	3,261
Dubrovnik	3,092
Poreč	3,085
Medulin	2,415
Umag	2,128
Lošinj (otok)	1,875
Zagreb	1,775
Tar-Vabriga	1,570
Crikvenica	1,548
Pula	1,542